

Català, ¿idioma científic?

Fins i tot el francès pateix l'existència d'una llengua científica per excel·lència: l'anglès. ¿Què hem de fer, doncs, els catalans? De moment hi ha algunes obres especialitzades i molts projectes.

Xavier Duran

És una llengua moribunda. Abans de final de segle estarà tan en desús com el llatí o el grec clàssic». Qui així s'expressa no es refereix al català, sinó al francès. Són paraules de Yolanda Cossette-East, antiga traductora al servei del govern federal canadenc. No és l'única persona que ha expressat aquesta opinió darrerament. El doctor Arnold Drapeau, de l'Escola Politècnica de Montreal, al Quebec, ha manifestat que el francès pot esdevenir un arcaisme.

Algú es pot sorprendre que una llengua tan important i estesa com el francès provoqui aquests comentaris pessimistes. Però, fa poc, es va produir una notícia que va crear una onada de por i indignació: els *Annales* de l'Institut Pasteur es publicaran a partir d'ara en anglès. Un terç dels subscriptors d'aquesta revista especialitzada es troben als Estats Units i molts autors escriuen els articles directament en anglès, fins i tot alguns de pertanyents a països francòfons.

L'anglès es va afermant cada vegada més com la llengua científica per excel·lència. Però això no és res de nou. Ja el 1919 l'editor d'*Isis*, una revista sobre història i filosofia de la ciència, va decidir publicar-la només en anglès, tot i que ell era francès. Deia que l'anglès «és la llengua parlada pel major nombre de persones civilitzades» i expressava l'esperança que un dia es convertís en llenguatge internacional del món.

Si aquest avanç de l'anglès ha causat preocupació en els francòfons, ¿què hem de dir els catalans? Si segons aquestes opinions, el francès perill, ¿pot sobreviure el català en l'àmbit científic?

L'anglès, imprescindible

Val a dir que avui és impensable que un científic es dediqui a la recerca sense saber anglès. La majoria dels milers de revistes especialitzades que es publiquen al món estan en anglès. Molts científics escriuen els seus articles directament en anglès. I això, ho fan alemanys, francesos, japonesos, italians

o catalans. Quan un estat és potent en el camp de la recerca —Alemanya, França—, també pot editar revistes en la seva llengua oficial. Però els russos tradueixen els seus treballs més importants a l'anglès, mentre que els japonesos ja fan revistes senceres en anglès. Tot i així, el francès no és, ni molt menys, irrellevant. Els romanesos, per exemple, publiquen algunes revistes especialitzades en francès. Molts països de l'Europa de l'Est editen en la seva llengua, però també tenen alguna revista en anglès.

El català no està absent del camp científic, ni de les trobades internacionals. Naturalment, perquè això es compleixi són necessàries dues condicions: que la trobada se celebri als Països Catalans i que els organitzadors tinguin la voluntat que la nostra llengua hi sigui present.

Fa un parell d'anys, es va celebrar un congrés de químics de la Mediterrània a Barcelona. Les llengües oficials eren totes les romàniques i l'anglès. No hi havia servei de traducció simultània. Però, com diu el doctor Enric Casassas, president de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, «no és veritat que només amb bona voluntat ja s'entengui una llengua, però segur que sense bona voluntat no s'entén». Potser això explica per què els italians assistents al congrés van entendre força bé —i no sense sorpresa— les intervencions en català, mentre gent que prové de molt més a la vora no ha mostrat sempre la mateixa bona disposició. El pròxim dia 18 de juny comença a Tortosa un altre congrés químic, amb el mateix plantejament lingüístic.

Adaptar neologismes

Perquè una llengua pugui ser utilitzada en el camp científic cal que vagi adaptant neologismes. Aquesta és la tasca del TERMCAT, creat per l'Institut d'Estudis Catalans —IEC— i pel departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Estudia l'adaptació dels termes tècnics al català. En els casos problemàtics hi ha una comissió formada per representants de la secció filològica de l'IEC, membres del TERMCAT i especialistes en el camp al qual pertany el mot. Sempre, però,

les decisions han de ser aprovades per la secció filològica de l'IEC. El TERMCAT també té un banc de dades.

El vocabulari tècnic que es vagi elaborant ha de ser difós. Per ara, no hi ha gaires diccionaris científics en català. L'any 1979, Antoni Lloret va publicar un *Diccionari de la ciència i la tecnologia nuclears*. Se n'ha publicat d'altres, principalment amb el suport de l'IEC —utilitatge químic, nomenclatura de química analítica.

Una fundació privada, l'Institut d'Estudis Universitaris Josep Trueta, està fent vocabularis universitaris especialitzats, en col·laboració amb el TERMCAT. És previsible que aviat apareguin els primers. Però no hi ha cap obra general. Per a Enric Casassas, «fan falta obres especialitzades. Per fer una obra general només caldria treure els mots que hi ha a la *Gran Enciclopèdia Catalana*.

Precisament, Enciclopèdia Catalana publicarà d'aquí a uns mesos un complet diccionari de ciències mèdiques. «En aquesta mateixa línia —explica Jesús Giralt, director editorial d'Enciclopèdia Catalana— volem fer més diccionaris temàtics». També cal esmentar la recent coedicció, per part de l'IEC i del Consell Superior d'Investigacions Científiques, de l'adaptació al català de les normes internacionals sobre química orgànica, obra que es veurà seguida, d'aquí a un temps, per la de nomenclatura inorgànica.

Textos universitaris, textos deficitaris

Per al doctor Casassas, el que sí que cal són textos universitaris: «Ara, els joves ja han après català a l'escola i poden treballar en la nostra llengua, però és una llàstima que els llibres de text estiguin en castellà o anglès».

Els textos universitaris són, gairebé sempre, deficitaris. Per això cal l'ajut de les institucions. Totes les universitats dels Països Catalans, llevat de la Universitat Politècnica de València, han establert un conveni per donar suport a aquest tipus de llibres, que serien publicats per Edicions Tres i Quatre.

Les conselleries d'Ensenyament i de Cultura de la Generalitat de Catalu-

Enric Casassas, president de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans.

nya, també pensen promoure aquest tipus d'edicions. «Nosaltres —explica Jesús Giralt— estem pendents d'aquests acords. Però hi siguin o no, editarem textos universitaris, encara que, si més no a curt termini, siguin deficitaris». El senyor Giralt pensa que si es donessin ajuts, potser les editorials es plantejarien treure al mercat aquest tipus de llibres.

El que resulta impensable és que puguem fer coses com la que han realit-

zat en col·laboració els governs de França i del Quebec: publicar una revista mèdica especialitzada en francès. No hi ha pressupost per a això. Però sí que cal fer del català una llengua que es pugui utilitzar en l'àmbit científic. «Calen també llibres de divulgació en català», diu el doctor Casassas. Reconeix que el català es va normalitzant més ràpidament a l'escola que al carrer. I confia que la normalització arribi a tots els camps. «El llenguatge cien-

tífic és una parcel·la del llenguatge general», diu. Una parcel·la que cal cuidar. Tal com es deia en el manifest que més d'un centenar de científics dels Països Catalans signaren a Prada de Conflent el 1973, «si una llengua ha de viure en plenitud, el seu exclusiu conreu literari és manifestament insuficient: cal que la llengua s'enrobusteixi amb el desenvolupament del lèxic científic i tecnològic, que segueixi el vigorós dinamisme de la ciència». □